

AB HUKUKUNDA TÜKETİCİ KREDİLERİ

(AB Hukukundaki Çözümlerin Işığında 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Tüketici Kredilerine İlişkin Çözümlerinin Değerlendirilmesi)

Prof.Dr. Ergun Özsunay¹

İÇİNDEKİLER

A. AB HUKUKUNDA TÜKETİCİ KREDİLERİ: TÜKETİCİ KREDİSİ YÖNERGESİ:

I. AB'DE TÜKETİCİ KREDİLERİNE İLİŞKİN DÜZENLEMENİN GEREKÇELERİ; II. TANIMLAR; III. YÖNERGENİN KAPSAMI VE KAPSAM DIŞINDA KALAN KREDİLER; 1.Yönergenin kapsamı; 2.Yönergenin kapsam dışında kalan işlemleri; IV. TÜKETİCİ KREDİ SÖZLEŞMESİNİN KOŞULLARI: 1.Sözleşmenin tarafları; 2.Sözleşmenin şekli; 3.Sözleşmenin içeriği; 4.Özellik gösteren kredi sözleşmeleri; V. KREDİ VERENİN VE TÜKETİCİNİN HUKUKSAL DURUMU : 1.Kredi borcunun ödenmemesi halinde kredi verenin malı geri alabilmesi; 2.Tüketicinin kredi borcunu vadesinden önce ödeyebilmesi: a)Borcun vadesinden önce ödenebilmesi; b)Alacağın devri (temliki) halinde tüketicinin korunması; c)Tüketicinin poliçe veya bono ile ödeme yapabilmesi veya güvence verebilmesi; d)Satın alınan malın teslim edilmemesi veya ayıplı olması halinde tüketicinin korunması; e)Satılanın teslim edilmemesi veya ayıplı olması halinde kredi verenin sorumlu tutulması; VI. TÜKETİCİ KREDİSİ VERENLERİN İZİN ALMASI VE DENETİMİ: 1.İzin alma mecburiyeti; 2.Denetim; 3. Şikayet makamları; VII. TÜKETİCİYİ DAHA FAZLA KORUYAN ÇÖZÜMLERİN SAKLI TUTULMASI

B. TTK m.10'DA ÖNGÖRÜLEN ÇÖZÜMLERİN YÖNERGE BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:

- I. TTK'nun yeni 10.maddesine göre "tüketici kredileri"ne ilişkin düzenleme;**
II. TTK m.10'daki düzenlemenin Yönerge çözümleri ışığında değerlendirilmesi: 1. Çeşitli kavram ve çözümler bakımından Yönerge ile TTK arasındaki farklılıklar; 2. Yönerge ile TTK m.10'daki düzenleme bakımından paralellikler; 3.Yönerge tarafından düzenlenen, buna karşı TTK m.10'da yer almayan çözümler

A. AB HUKUKUNDA TÜKETİCİ KREDİLERİ: TÜKETİCİ KREDİSİ YÖNERGESİ

I. AB'DE TÜKETİCİ KREDİLERİNE İLİŞKİN DÜZENLEMENİN GEREKÇELERİ

Avrupa Birliğinde tüketici kredileri, 22 Aralık 1986 tarihli **Tüketici Kredisi Hakkında Konsey Yönergesi**yle (bundan sonra TKY) düzenlenmiştir. TKY'da , daha sonra 22 Şubat 1990 tarihli ve 90/88/EEC sayılı (Konsey) ve 16 Şubat 1998 tarihli ve 98/7/EC sayılı (Avrupa Parlamentosu ve Konsey) Yönergelerle bazı değişiklikler yapılmıştır.

1986 tarihli TKY'nin çıkarılması **aşağıdaki gerekçelere** dayanmaktadır:

- tüketici kredileri alanında Üye Devletler hukuklarının birbirinden farklı olmaları;
- söz konusu farklılıkların, ortak pazarda, tüketici kredisi verenler arasındaki rekabeti bozması;
- farklı çözümlerin benimsenmesi nedeniyle, tüketicilerin diğer Üye Devletlerde kredi elde etme olanağının kısıtlanması;
- bu durumun tüketici kredilerinin hacmi ve niteliği üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmesi;
- değişik düzenlemelerin, tüketici kredileriyle sağlanacak mal veya hizmetlerin serbest dolaşımı üzerinde olumsuz yansımaları neden olması;
- tüketici kredilerine ilişkin kuralların uyumlaştırılmasıyla oluşturulacak ortak pazarın, tüketiciler, kredi verenler, üreticiler/imalatçılar, toptancılar, perakendeciler ve hizmet sağlayanlar bakımından yararlar sağlaması;

- AB'nin tüketicilerin bilgilendirilmesi ve korunmasına ilişkin programlarında haksız (adil olmayan) koşullara karşı tüketicinin korunması için, tüketici kredilerine ilişkin genel şartların uyumlaştırılmasının gerekli olması.

II.TANIMLAR

TKY'ye göre **tüketici** (consumer, consommateur, Verbraucher), Yönergenin kapsadığı işlemler bakımından, "ticaret ve mesleki faaliyet dışındaki amaçlar için hareket eden gerçek kişi" (natural person, personne physique, natürliche Person) olarak tanımlanmıştır(m.2)(a)).

Kredi veren (creditor, preteur, Kreditgeber) ise, ticari ya da mesleki faaliyetinin sürdürülmesi çerçevesinde kredi veren *gerçek* ya da *tüzel kişi* veya *bu kişilerin oluşturduğu gruplardır*(m.1(2)(b)).

Kredi sözleşmesiyle de (credit agreement, contrat de credit, Kreditvertrag), kredi verenin bir tüketiciye sonradan geri ödemede bulunmak üzere kredi vermesine ya da kredi verme vaadinde bulunmasına veya ödünç ya da benzeri finansal kolaylıklar sağlamasına ilişkin sözleşmeler anlaşılmaktadır(m.1(2)(c)).

TKY'de ayrıca, "**kredinin tüketiciye toplam maliyeti**" (total cost of the credit, cout total du crédit, Gesamtkosten des Kredits) ile "**yıllık cari faiz oranı**" (annual percentage rate of charge, taux annuel effective global, effektiver Jahreszins) da tanımlanmıştır (m.1(2)(d)).

TKY, 22 Şubat 1990 tarihli ve **90/88/EEC Yönergeyle** (Konsey) bazı değişikliklere uğramıştır. Yönergenin 1.maddesini izleyen m.1a hükümleriyle bazı eklemeler yapılmış; TKY'nin m.2(3) ve m.4(2) hükümlerinde bazı değişiklikler öngörülmüş; m.5 hükmü kaldırılmış; Ek (Annex) ise, Ek I (Annex I) olarak değiştirilmiş; bu Ek'e bazı eklemeler yapılmış ve Yönergeye, bir de Ek II (Annex II) eklenmiştir.

1998 yılında **98/7/EC sayılı Yönergeyle** (Avrupa Parlamentosu ve Konsey) gerçekleştirilen değişiklikte ise, TKY'nin 1a(1)(a) hükmü değiştirilmiş; m.1a(3) ve 1a(5) hükümleri kaldırılmış; m.3, yeniden kaleme alınmış; Ek II'nin (AnnexII) yerine Ek I (Annex I) geçirilmiş; Ek II'nin yerini ise Ek III (Annex III) almıştır. Ek I ve Ek III'de krediyle ilgili hesaplama biçimleri düzenlenmiştir.

AB'ne Üye Devletler, iç hukuklarını, **Yönerge** çözümleriyle uyumlaştırmak amacıyla gerekli düzenlemeleri gerçekleştirmişlerdir.

Bu incelemede, Yönerge çözümleri ile AB'ne Üye Devletlerden sadece Federal Almanya hukuku incelenmiştir. Alman hukuku bakımından, hem 1991 tarihli eski Alman "**Tüketici Kredisi Kanunu**" (Verbraucherkreditgesetz) hükümleri; hem 01.01.2002 tarihinden sonraki durum bakımından "**Borçlar Hukukunun**

Modernleştirilmesi Hakkında Kanun’la (Schuldrechtsmodernisierungsgesetz) yenilenmiş Alman Medeni Kanunu’nun (BGB) “tüketici kredileri”ne ilişkin Para.491 vd.hükümleri göz önüne alınmıştır.

Almanya’da “Borçlar Hukukunun Modernleştirilmesi Hakkında Kanun”la, “tüketici kredileri”, 01.01.2002 tarihinden itibaren BGB’de düzenlenmiş; yeni düzenlemede, 1991 tarihli “Tüketici Kredisi Kanunu” hükümleri, bazen aynen; bazen de önemli değişikliklerle, BGB Para.491 vd. Hükümlerinde (tüketici öduncü sözleşmesi) yer almışlardır.

Yeni düzenlemede, “tüketici kredileri”, BGB’nin “ödünç sözleşmesi”ne (Darlehensvertrag) ilişkin hükümleri içine aktarılmış (Para.488-498); bugüne kadar, “tüketici kredisi sözleşmesi” (Verbraucherkreditvertrag) olarak anılan sözleşmenin adı, “**tüketici öduncü sözleşmesi**”ne (Verbraucherdarlehensvertrag) dönüştürülmüş; “Tüketici Kredisi Kanunu”nun çeşitli hükümlerine “tüketici öduncü sözleşmesi”ne ilişkin hükümler içinde yer verilmiş; bir bölüm çözümler ise, BGB’nin diğer maddelerine kaydırılmıştır.

İncelemede, Yönergenin, diğer yönergelerle değiştirilmiş metni esas alınmıştır. Kavramlar bakımından açıklığın sağlanması düşüncesiyle de, inceleme, Yönergenin İngilizce, Fransızca ve Almanca metinleri göz önüne alınarak yapılmıştır.

İncelemenin sonuç bölümünde ise, Yönerge çözümlerinin ışığında, 4077 sayılı **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun**’un “tüketici kredileri”ne ilişkin olup, 4822 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 10.maddesi bakımından bir değerlendirme yapılmış; yürürlükteki Türk hukukunun Yönergeyle uyumu konusundaki görüşümüz açıklanmıştır. Buna karşı, 4822 sayılı Kanunla, TTK’na eklenen 10/A maddesinde düzenlenen “kredi kartları”na ilişkin sorunlar ve kredi kartı ile mal veya hizmet alımı sonucu nakdi krediye dönüşen veya kredi kartı ile nakit çekimi suretiyle kullanılan krediler ise inceleme konusu dışında bırakılmıştır.

III. YÖNERGENİN KAPSAMI VE KAPSAM DIŞINDA KALAN KREDİLER

1.Yönergenin kapsamı

Yönerge, **tüketici kredilerini** düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır. Bu nedenle de Yönerge hükümleri, tüketici kredisine ilişkin işlemlere uygulanacaktır.

2.Yönergenin kapsam dışında kalan işlemleri

yönerge kural olarak, **aşağıdaki işlemlere uygulanmayacaktır(m.2(1)(a-g):**

a)başlıca amacı bir taşınmaz (arsa, arazi) üzerinde veya mevcut ya da yapılması planlanan bir yapıda mülkiyet hakkı iktisap etmek veya bu hakları alıkoymak amacıyla verilecek kredi sözleşmeleri ya da kredi verme vaatlerine ilişkin sözleşmeler;

b) kiralananın sözleşme sonunda kiracıya intikal etmesine ilişkin durumlar hariç, kira sözleşmeleri;

c) faiz ya da başka bir masraf ödenmesi söz konusu olmayan kredi sözleşmeleri;

d)Tüketicinin tek bir ödemeye krediyi geri ödemeyi kabul etmesi şartıyla faiz ödeme söz konusu olmaksızın yapılan kredi sözleşmeleri;

e) bir kredi kuruluşu veya finans kuruluşu tarafından, kredi kartı hesabı hariç, cari hesapta avans şeklinde verilen krediler (credit in the form of advances on a current account, crédits consentis sous le forme d'avances sur compte courant, überziehungskredit auf laufenden Konten);

f) 200€'dan az veya 20000€'dan fazla miktarlar içeren kredi sözleşmeleri;

g) tüketicinin,

- üç ayı geçmeyen bir süre içinde ya da
- 12 ayı aşmayan bir süre içinde, azami 4 taksitte ödeme yapmayı kabul ettiği kredi sözleşmeleri.

Yukarıda sayılan tüketici kredileri yanında, Üye Devletlerin, Komisyona danıştıktan sonra, aşağıdaki koşullarla, bazı kredi türlerini daha Yönerge kapsamı dışında bırakabilmeleri mümkündür: Bunlar, piyasada cari faiz oranlarının altındaki faizle verilen ve genel olarak, kamuya yönelik olmayan kredilerdir(m.2(2)).

Ayrıca, Yönergenin m.2(1)(a) paragrafı uyarınca, uygulama dışında bırakılmış olmadıkça, taşınmazlar üzerine ipotek verilerek güvence altına alınmış kredi sözleşmeleri ile kredi verme vaadi sözleşmelerini de, Yönergenin 4.maddesi ile 6-12.maddelerinin uygulanması dışında bırakabilmek mümkündür.(m.2(3)).

Yönerge'de, Üye Devletlerin, bir noter ya da yargıç önünde senetlenmiş kredi sözleşmelerini de, Yönergenin m.6-12 hükümleri dışında bırakabilecekleri kabul edilmiştir(m.2(4)).

IV.TÜKETİCİ KREDİ SÖZLEŞMESİNİN KOŞULLARI

1. Sözleşmenin tarafları

Tüketici kredisi sözleşmesi, **kredi kuruluşu** ya da **finans kuruluşu** (kredi veren) arasında yapılan bir sözleşmedir(Karş.m.1(2)(a-c)).

Alman hukukunda bu sözleşmenin bir tarafı “teşebbüs” (Unternehmer), diğer tarafı ise “tüketici”dir(Verbraucher)(BGB Paras.491 vd.;13 ve 14). Alman Federal Mahkemesinin kararlarına göre, Medeni Kanuna tabi şirketler de “tüketici” olarak kabul edilmektedir(NJW 2002,368).

2.Sözleşmenin şekli

Tüketici kredisi sözleşmesi, **yazılı şekle** tabidir (m.4(1)). Alman hukukuna göre de, “tüketici ödücü sözleşmesi”, ancak “yazılı şekil”de yapılabilir (BGB Para.492. Karş. VerbKrG. Para.4).

3.Sözleşmenin içeriği

Tüketici kredisi sözleşmesinde aşağıdaki şartların yer alması gerekir:

a) yıllık cari faiz oranının belirtilmesi (une indication du taux annuel effective global, der effektive Jahreszins);

b) yıllık faiz oranının değiştirilebileceği koşulların belirtilmesi.

Yıllık faiz oranının belirtilebilmesi mümkün değilse, tüketiciye, yazılı sözleşmede amaca uygun bilginin verilmesi gerekir. Bu bilgi, m.6(1)’in ikinci paragrafında belirtilen hususları içermelidir (m.4(2)(b)).

TKY’ne göre, tüketici kredisine ilişkin reklamlarda, yıllık faiz oranları ve masrafların ayrıca örneklerle gösterilmesi de öngörülmüştür. TKY, ayrıca, yanıltıcı reklamlara ilişkin 10 Eylül 1984 tarihli ve 84/450/EEC (Konsey) Yönerge hükümlerinin saklı olduğunu da belirtmektedir (m.3).

c) sözleşmenin diğer şartlarının (other essential terms, autres conditions essentielles du contrat) **sözleşmede yer alması** (m.4(3)).

4. Özellik gösteren kredi sözleşmeleri

Kredi kartı hesabı hariç, kredi veya finans kuruluşu ile tüketici arasında cari hesap üzerinde avans biçiminde bir kredi sözleşmesi (l’octroi d’un crédit sous la forme d’une avance sur compte courant, Gewährung eines Kredits in Form eines Überziehungskredit auf einem laufenden Konto) yapılmış ise, sözleşme yapılmadan önce ya da en geç yapıldığı sırada, tüketicinin (i) varsa kredi limiti; (ii) sözleşmenin yapıldığı andan itibaren uygulanacak yıllık faiz oranı ve bunun hangi koşullarda değiştirilebileceği ve (iii) sözleşmenin sona

erdirilmesi konularında bilgilendirilmesi gerekir. Bilgilendirme, yazılı olarak yapılır (m.6(1)).

Bu tür kredi sözleşmelerinde, sözleşme süresi içinde, faiz oranlarında bir değişiklik olursa, değişiklik, bir hesap bildiriyle veya Üye Devletlerce kabul edilebilecek başka bir tarzda tüketiciye bildirilir (m.6(2)).

Ayrıca bu tür kredilerin (overdrafts, l'existence d'un découvert, Überziehungskredit) zımnen (tacitly, tacitement, stillschweigend) kabul edildiği Üye Devletlerde, kredi sözleşmesinin üç aylık süreden fazla olması halinde, tüketicinin yıllık faiz oranı ve masraflar ile bunlarda yapılacak değişiklikler hakkında bilgilendirilmesi öngörülmüştür(m.6(3)).

V. KREDİ VERENİN VE TÜKETİCİNİN HUKUKSAL DURUMU

1. Kredi borcunun ödenmemesi halinde kredi verenin malı geri alabilmesi

Yönergede, tüketicinin mal edinmek üzere tüketici kredisi alması halinde, Üye Devletlerden, özellikle tüketicinin rızasını açıklamadığı durumlarda, malın, kredi veren tarafından geri alınabilmesinin koşullarını belirtmeleri istenmiştir. Ayrıca, bu durumun, kredi veren bakımından bir nedensiz zenginleşme teşkil etmemesi için de Üye Devletlerin gereken önlemleri almaları öngörülmektedir (m.7).

2. Tüketicinin kredi borcunu vadesinden önce ödeyebilmesi

a) Borcun vadesinden önce ödenebilmesi

Yönerge'ye göre, tüketicinin, kredi borcunu, sözleşmede belirlenen vadeden önce ödeyebilmesi mümkündür. Böyle bir durumda, kredinin toplam masrafından hakkaniyete uygun bir indirim yapılması gerekir (m.8. Karş.TKK,m.10/IV).

b) Alacağın devri (temlik) halinde tüketicinin korunması

Alacaklının, kredi sözleşmesinden doğan haklarını üçüncü bir kişiye devretmesi (temlik) halinde tüketici korunmuştur. Böyle bir durumda, tüketici, kredi verene karşı ileri sürebileceği savunuları (defi), takas dahil, devir alan üçüncü kişiye karşı da yöneltebilir(m.9).

c) Tüketicinin poliçe veya bono ile ödeme yapabilmesi veya güvence verebilmesi

Yönergeye göre, tüketici, kredi verene poliçe veya bono (promissory notes) vermek suretiyle ödemede bulunabilir veya güvence verebilir (m.10).

Yönerge, bu gibi durumlarda, Üye Devletlerin, tüketicinin korunması için gerekli önlemleri almalarını istemektedir(m.10. Karş. TKK m.10/VI)

d) Satın alınan malın teslim edilmemesi veya ayıplı olması halinde tüketicinin korunması

Yönergeye göre, kredi sözleşmesinin varlığı, tüketici tarafından satın alınan malın kendisine teslim edilmemesi veya ayıplı olması halinde, tüketicinin satıcı ya da sağlayıcıya (tedarik eden) sahip olduğu hakları etkilemez (m.11(1)).

e) Satılanın teslim edilmemesi veya ayıplı olması halinde kredi verenin sorumlu tutulması

Yönerge, tüketici kredisiyle satın alınan malın teslim edilmemesi ya da ayıplı olması halinde bazı koşulların gerçekleşmesi üzerine, kredi verenin de tüketiciye karşı sorumlu tutulabileceğini kabul etmektedir (m.11(2).Karş. TKK, m.10/V).

-Söz konusu sorumluluğun doğabilmesi için, ilk olarak, tüketicinin, mal ve hizmetin satın alınması için, kredi sözleşmesini, mal ve hizmet sağlayandan başka bir kimse ile yapmış olması gerekir.

- İkinci koşul, kredi veren ile mal/hizmet sağlayan arasında mevcut bir sözleşmenin (pre-existing agreement, accord préalable, vorherige Abmachung) varlığı ve kredinin, bu sözleşme uyarınca, kredi veren tarafından, münhasıran mal veya hizmet sağlayanın müşterilerine (tüketici), söz konusu mal veya hizmet sağlayandan mal ya da hizmet elde edilmesi amacıyla verilmiş bulunmasıdır.

- Üçüncü koşul, tüketicinin, krediyi, münhasıran kredi veren ile mal veya hizmet sağlayan arasındaki mevcut sözleşme uyarınca almış olmasıdır.

- Dördüncü koşul ise, kredi sözleşmesine konu olan, mal veya hizmetin teslim edilmemesi veya kısmen teslimi ya da ayıplı olarak ifa edilmesidir.

- Beşinci koşul, tüketicinin mal veya hizmet sağlayana karşı haklarını kullanması, ancak başarıya ulaşamamış olmasıdır.

Bu koşulların gerçekleşmesi halinde, kredi veren, satım ya da hizmet tedariki sözleşmesinin ifa edilmemesi veya kısmen ifası ya da ayıplı olmasından dolayı sorumlu tutulacaktır(m.11(2)(a-e).Karş. TKK, m.10/V).

VI. TÜKETİCİ KREDİSİ VERENLERİN İZİN ALMASI VE DENETİMİ

1.İzin alma mecburiyeti

Yönerge, tüketici kredisi veren ya da tüketici kredisi sözleşmelerine aracılık eden kişiler (persons offering credit or offering to arrange credit agreements) için resmi makamlardan izin alma mecburiyeti öngörmüştür. İzin, sadece kredi veren kuruluşlar için değil, tüketici kredisi veren mal veya hizmet sağlayıcıları bakımından da öngörülmüştür (m.12(1)(a)).

2.Denetim

Yönergeye göre, kredi veren ya da kredi sözleşmelerine aracılık eden kişilerin **resmi bir makam veya kuruluş** tarafından denetlenmeleri gerekmektedir. Üye Devletler, bu konuda amaca uygun önlemleri almakla yükümlü tutulmuşlardır (m.12(1)(b)).

3. Şikayet makamları

Üye devletler, ayrıca, tüketici kredilerine ilişkin şartları ve kredi sözleşmelerinden kaynaklanan şikayetleri dinlemek ve tüketicileri bilgilendirmekle görevli kuruluşlar vücuda getireceklerdir(m.12(1)(c)).

VII. TÜKETİCİYİ DAHA FAZLA KORUYAN ÇÖZÜMLERİN SAKLI TUTULMASI

Yönergeye göre, Üye Devletler, bu Yönergede öngörülen koruyucu çözümlerden ayrılamayacaklardır (m.14).

Bununla beraber, Üye Devletlerin, tüketici kredilerinde, tüketiciler bakımından daha fazla koruyucu çözümler öngörebilmeleri mümkündür (m.15).

B. TTK m.10' DA ÖNGÖRÜLEN ÇÖZÜMLERİN YÖNERGE BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. TTK'nun yeni 10.maddesine göre "tüketici kredileri"ne ilişkin düzenleme

06.03.2003 tarihli ve 4822 sayılı Kanunla değiştirilen 4077 sayılı TTK'nun 10.maddesi aşağıdaki hükümleri öngörmektedir. (İncelemeye kolaylık sağlaması düşüncesiyle, maddenin fıkraları romen rakamlarıyla gösterilmiştir):

I. Tüketici kredisi, tüketicilerin bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi verenden nakit olarak aldıkları kredidir. Tüketici kredisinin yazılı olarak yapılması ve bu sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunludur. Taraflar arasında akdedilen sözleşmede öngörülen kredi şartları, sözleşme süresi içinde tüketici aleyhine değiştirilemez.

II. Sözleşmede,

- a) Tüketici kredisi tutarı,

- b) Faiz ve diğer unsurlarla birlikte toplam borç tutarı,
- c) Faizin hesaplandığı yıllık oran,
- d) Ödeme tarihleri, anapara, faiz, fon ve diğer masrafların ayrı ayrı belirtildiği ödeme planı,
- e) İstenilecek teminatlar,
- f) Akdi faiz oranının yüzde otuzdan fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi oranı,
- g) Borçlunun temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları,
- h) Kredinin vadesinden önce kapatılmasına ilişkin şartlar,
- i) Kredinin yabancı para cinsinden kullanılması durumunda, geri ödemeye ilişkin taksitlerin ve toplam kredi tutarının hesaplanmasında, hangi tarihteki kurun dikkate alınacağına ilişkin şartlar

yer alır.

III. Kredi veren taksitlerden birinin veya birkaçının ödenmemesi halinde kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkının saklı tutmuşsa, bu hak, ancak kredi verenin bütün edimlerini ifa etmiş olması durumunda ve tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksidi ödemede temerrüde düşmesi halinde kullanılabilir. Ancak, kredi verenini bu hakkını kullanabilmesi için, en az bir hafta süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması gerekir. Tüketici kredisini teminatı olarak şahsi teminat verildiği hallerde, kredi veren asıl borçluya başvurmadan kefilden borcun ifasını isteyemez.

IV. Tüketici, kredi verene borçlandığı toplam miktarı önceden ödeyebileceği gibi, aynı zamanda vadesi gelmemiş bir ya da birden çok taksit ödemesinde bulunabilir. Her iki durumda da, kredi veren ödenen miktara göre gerekli faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür. Bakanlık ödenen miktara göre, gerekli faiz ve komisyon indiriminin ne oranda yapılacağının usul ve esaslarını belirler.

V. Kredi verenin, tüketici kredisini, belirli marka bir mal veya hizmet satın alması ya da belirli satıcı ve sağlayıcı ile yapılacak satış sözleşmesi şartıyla vermesi durumunda sayılan malın veya hizmetin hiç ya da zamanında teslim veya ifa edilmemesi halinde kredi veren, tüketiciye karşı satıcı ve sağlayıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu tutulur.

VI. Kredi verenin ödemeleri bir kıymetli evraka bağlaması ya da krediyi kıymetli evrak kabul etmek suretiyle teminat altına alması yasaktır. Bu yasağa rağmen, tüketiciden bir kıymetli evrak alınacak olursa, tüketici, bu kıymetli evrakı kredi verenden geri istemek hakkına sahiptir. Ayrıca kredi veren, kıymetli evrakın ciro edilmesi sebebiyle tüketicinin uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür.”

4077 sayılı Kanun'un değişik 10.maddesinin Yönerge çözümleri ışığında değerlendirilebilmesi için, ayrıca, TKK m.3'deki tanımlarla ilgili olarak 4822 sayılı Kanunla yapılmış değişiklikleri de göz önünde bulundurmak gerekecektir.

4822 sayılı Kanunla gerçekleştirilen değişikliklerden sonra, TTK m.3’de, bazı kavramlar aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

“ Bu Kanunun uygulanmasında,

Tüketici: Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan, yararlanan gerçek ya da tüzel kişiyi;

Kredi veren: Mevzuatları gereği, tüketicilere nakit kredi vermeye yetkili olan banka, özel finans kuruluşu veya finansman şirketlerini,

Satıcı: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere, ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamında tüketiciye mal sunan gerçek veya tüzel kişileri,

Sağlayıcı: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere, ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamında tüketiciye hizmet sunan gerçek veya tüzel kişileri,

Tüketici işlemi: Mal veya hizmet piyasalarında tüketici ile satıcı-sağlayıcı arasında yapılan her türlü hukuki işlemi,

Mal: Alışverişe konu olan taşınır eşyayı, konut ve tatil amaçlı taşınmaz malları ve elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım , ses, görüntü ve benzeri gayri maddi malları,

Hizmet: Bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan mal sağlama dışındaki her türlü faaliyetleri

ifade eder.”

4822 sayılı Kanunla, 4077 sayılı TTK’nın 10.maddesinde yapılan değişiklikler, 4822 sayılı Kanunun yayımı tarihinden (RG 14.03.2003) itibaren üç ay sonra (14.06.2003 tarihinde) yürürlüğe girecektir (Geçici Madde 2).

II. TTK m.10’daki düzenlemenin Yönerge çözümleri ışığında değerlendirilmesi

TTKm.10’un yenilenmiş metni, Yönerge çözümleri ışığında değerlendirildiğinde, yeni düzenlemeyle, Yönerge çözümlerinin büyük ölçüde benimsendiği, bazı kavram ve çözümlerde farklı bir düzenlemenin öngörüldüğü; bazı sorunların ise nedense hiç ele alınmadığı gözlemlenmektedir.

1. Çeşitli kavram ve çözümler bakımından Yönerge ile TTK arasındaki farklılıklar

a) **Yönerge**, tüketici kredilerinde, sadece “**gerçek kişiler**”i “tüketici” olarak kabul ettiği halde (m.1(2)(a), TTK m.3’de, “tüketici” kavramı, hem “**gerçek**”, hem de “**tüzel kişiler**”i kapsamak üzere tanımlanmıştır.

Alman hukukunda da, Federal mahkeme kararlarına göre, “Medeni Kanuna tabi şirketler” (BGB şirketleri), “tüketici” olarak kabul edilmektedir(NJW 2002,368).

b) **Yönerge**’de, tüketici kredilerine ilişkin hükümlerin, bir arsa veya arazide ya da mevcut ya da inşa edilecek bir yapıda edinilecek mülkiyet haklarına ilişkin kredi sözleşmelerine uygulanmayacağı belirtilmektedir(m.2(1)(a)).

TKK ise “**mal**” kavramına, “konut ve tatil amaçlı taşınmazlar”ı da dahil etmiş (m.3);tüketici kredilerine ilişkin düzenlemede de bu kategori mallara m.10 hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmemiştir.

c) **Yönergede**, amaca uygunluk nedeni ile, belirli miktarların altında (önemsiz krediler) veya üzerinde olan tüketici kredileri (yüksek meblağlı krediler), Yönerge hükümlerinin uygulama alanı dışında bırakılmıştır(m.2(1)(f)).

TKK ise, tüketici kredileri bakımından **miktar**la ilgili herhangi bir ayırım yapmamıştır. Böylece, m.10 hükümlerinin, miktarı ne olursa olsun her çeşit tüketici kredilerine uygulanacağı sonucuna varılmaktadır.

d) **Yönergede** , ticari veya mesleki faaliyetlerinin sürdürülmesi için kredi veren “**gerçek ve tüzel kişiler**”.”**kredi veren**” (creditor) olarak kabul edilirken (m. 1(2)(b)); **TKK**’nda, “mevzuatları gereği tüketicilere nakit kredi vermeye yetkili olan **banka, özel finans kuruluşu ve finansman şirketleri**”, “kredi veren” olarak tanımlanmıştır(m.3).

e) **Yönerge**’ye göre, tüketici kredisinde, tüketicinin poliçe veya bono (kıymetli evrak)ile ödemede bulunabilmesi ya da kıymetli evrakla güvence verebilmesi mümkündür(m.10).

TKK m.10/VI ise, “kredi verenin, ödemeleri kıymetli evraka bağlanmasını ya da krediyi kıymetli evrak kabul etmek suretiyle teminat altına alınması”nı yasaklamıştır.

Eski Alman “**Tüketici Kredisi Kanunu**”nda da, kredi verenin, kredi sözleşmesinden doğan alacağını kıymetli evraka bağlaması ve tüketicinin **kıymetli evrakla yükümlülük altına girmesi** (Wechselverbindlichkeit) yasaklanmıştır. Kredi alanın, güvence olarak tüketiciden çek alması mümkün değildir (VerbKrG, Paragraf 10 (2)). Aynı çözümler, “Borçlar Hukukunun Modernleştirilmesi Hakkında Kanun” la **BGB**’ye aktarılmıştır(Para.496).

f) **Yönerge**, krediye güvence olarak, **diğer güvence türlerinden** söz etmemiş; tüketiciye kefil olunması halinde, kefilin adi kefil olarak sorumlu tutulacağı yolunda bir çözüm öngörmemiştir.

Buna karşı, **TKK**’da ise, tüketici kredisi için şahsi güvence (teminat) verilmesi halinde, kefalet ilişkisinin “adi kefalet” olacağı kabul edilmiş (karş. BK

m.486); “kredi veren”in, asıl borçluya (kredi alan tüketici) başvurmada, kefilden borcun ifasının istenemeyeceği belirtilmiştir (m. 10/III c.2).

2. Yönerge ile TTK m.10'daki düzenleme bakımından paralellikler

TTK m.10'daki bazı çözümlerin **Yönerge** hükümlerini yansıttığı görülmektedir.

Bilindiği gibi, Yönergenin çözümleri, Üye Devletler arasında hukukun denkleştirilmesi ya da yaklaştırılması amacıyla, eski Alman ‘**Tüketici Kredisi Kanunu**’ tarafından benimsenmiş; bunların bir bölümü, sonradan “Borçlar Hukukunun Modernleştirilmesi Hakkında Kanun”la, **BGB**'ye (tüketici ödücü sözleşmesi) aktarılmıştır.

Bu bakımdan, bazı sorunlarda, Türk ve Alman hukuklarının çözümleri arasında paralellik bulunduğu söylenebilir.

a) **Yönergede** (m.4 (1)) ve **Alman hukukunda** (BGB Para 492) (ayrıca karş. “Tüketici Kredisi Kanunu” Para.4 (1)) olduğu gibi, TTK m.10/I'de de tüketici kredisi sözleşmelerinin **yazılı şekle** bağlı kılındığı görülmektedir.

b) **Tüketici kredisi sözleşmesinin içeriği** bakımından da, TTK m.10'daki düzenlemenin büyük ölçüde Yönerge hükümleriyle (m.4 (2)) uyum halinde olduğu gözlemlenmektedir.

c) Yönergeye göre, tüketici kredisinde, tüketici, kredi borcunu sözleşmede öngörülen vadeden önce ödediği takdirde, kredi masraflarından “**hakkaniyete uygun bir indirim**” (equitable reduction, reduction equitable, angemessene Ermaessigung) yapılması öngörülmüştür (m.8).

Vadesinden önce ödeme halinde, faiz ve komisyon indirimi yapılmasına ilişkin çözüm, **TTK m.10/IV**'de de benimsenmiştir. TTK, bu konudaki düzenlemenin Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılacağını belirtmektedir (m.10/IV) (Karş. 16 Şubat 1998 tarihli ve 98/7/EC sayılı (Avrupa Parlamentosu ve Konsey) Yönerge Ek II).

d) Yönerge, “**satıcı ya da sağlayıcı**” ile “**kredi veren**” arasında bir “**sözleşme**”nin bulunması (pre-existing agreement, accord prealable, vorherige Abmachung) ve kredinin münhasıran söz konusu satıcı veya sağlayıcıdan mal veya hizmet sağlanması amacıyla verilmiş olması halinde, satın alınan malın teslim edilmemesi, hizmetin ifa edilmemesi ya da ayıplı ifade bulunulması halinde, “**kredi veren**”in de, satıcı veya sağlayıcı ile birlikte sorumlu tutulabileceğini kabul etmektedir (m.11(2)).

TTK m.10/IV'de de, buna benzer bir çözüm benimsenmiş; “tüketici kredisinin belirli marka bir mal veya hizmet satın alınması ya da belirli bir satıcı veya sağlayıcı ile yapılacak satış sözleşmesi şartıyla verilmesi durumunda, satılan malın veya hizmetin hiç ya da zamanında teslim veya ifa edilmemesi halinde”, “kredi veren”in de, satıcı veya sağlayıcıyla birlikte ve dayanışmalı (müteselsil) olarak sorumlu tutulacağı belirtilmiştir. Bununla

beraber, TTK m.10/V'de, "kredi veren" ile "satıcı veya sağlayıcı" arasında, tüketici kredisinin kullanılacağı sözleşmeden (tüketici ile satıcı veya sağlayıcı arasında yapılacak sözleşme) önce bir "sözleşme"nin varlığından söz edilmemektedir.

e) **Yönergede, tüketici kredisinin bir malın edinilmesi için verildiği durumlarda**, "kredi veren" in hakları ve özellikle, satın alınan mala sahip olması genel olarak düzenlenmiş; "kredi alanın satılanı geri alması"nın (repossession, Rücknahme) bir "nedensiz zenginleşme" teşkil etmemesi belirtilmiş, bu konuda Üye Devletlerin gerekli düzenlemeleri yapmaları istenmiştir (m.7).

TTK m.10/III'de ise, tüketicinin krediyi geri ödememesi halinde, "kredi veren" in hukuki durumu ayrıntılı olarak ve tüketicinin korunması göz önüne alınarak düzenlenmiştir.

3. Yönerge tarafından düzenlenen, buna karşı TTK m.10'da yer almayan çözümler

a) **Yönerge**, sadece "**tüketici kredisi sözleşmeleri**"ni (credit agreements, contrat de crédit, Kreditvertrag) değil, ayrıca "**kredi vaadi sözleşmeleri**"ni de (agreements promising to grant credit, contrats de promesse de credit, Kreditversprechen) kapsamaktadır (m.2(1)).

Ayrıca **Alman hukukunda** da, "tüketici ödücü sözleşmesi" yanında, "**tüketici ödücü sözleşmesine aracılık**" (Vermittlung eines Verbraucherdarlehensvertrages) durumu düzenlenmiştir (BGB Para.655a-e). (Karş. Eski Alman "Tüketici Kredisi Kanunu"ndaki "**krediye aracılık sözleşmesi**" (Kreditvermittlungsvertrag) (VerbKrgG, Paragraf 1).

TTK'da ise, sadece "tüketici kredisi sözleşmesi" düzenlenmiş; "kredi vaadi sözleşmesi" ve "kredi aracılık sözleşmesi"ne yer verilmemiştir (m.10/I ve II).

b) **Yönergede** de (m.2(1)(a-g), **Alman hukukunda** da (BGB Para. 491) tüketici kredisine ilişkin hükümlerin hangi durumlarda uygulanmayacağı ve uygulama alanı dışında tutulan durumlar (karş. "Tüketici Kredisi Kanunu", Para.3), ayrıntılı olarak belirtilmektedir.

TTK'daki düzenlemede ise, "tüketici kredisi"ne ilişkin düzenlemenin hangi kredilere uygulanacağı açıklanmış (m.10/I); buna karşı, hangi durumlarda uygulanmayacağı belirtilmemiştir.

c) **Yönergede**, kredi kartı hesabı dışında, **cari hesap üzerinde avans verilmesi şeklinde kredi açılmasına** (granting credit in the form of an advance on a current account, crédit consentis sous la forme d'avances sur compte courant, Überziehungskredit), ilişkin ayrı bir düzenleme yapılmış ve bu çeşit tüketici kredilerine ilişkin özel çözümler öngörülmüştür (m.6(1)-(3)).

Alman hukukunda, BGB Para. 493'de, bu tür krediler özel olarak düzenlenmiştir (Karş. Eski "Tüketici Kredisi Kanunu", Para.5).

TKK m.10'da ise, böyle bir düzenleme yapılmamıştır.

d) **Yönergede**, kredi veren kişiler veya kuruluşların resmi makamlardan **izin** alması gerektiği belirtilmiş; ayrıca, bunların **gözetim ve denetim** altında bulundurulmaları öngörülmüştür (m.12).

TKK'da ise, bu durumlarla ilgili olarak, "banka, özel finans kuruluşları ve finansman şirketlerinin özel mevzuatları"na yollamada bulunulmakla yetinilmiştir (m.3).

e) **Yönergede**, tüketici kredileriyle ilgili çeşitli sorunlarda Üye Devletlerden amaca uygun düzenlemeler yapmaları istenmiştir (m.2(4); m.10; m.11).

Alman hukukunda, "**Tüketici Kredisi Kanunu**"nda da, "kredi sözleşmesinde şekle aykırılık"ın (Para.6), "tüketicinin sözleşmeden cayması"nın (Para.7) ve kredi verenin sözleşmeden dönmesinin (Para.13) hukuksal sonuçları ayrıntılı olarak düzenlenmemiş; "Borçlar Hukukunun Modernleştirilmesi Hakkında Kanun"la yapılan değişikliklerden sonra, bu hükümler **BGB** Para.494,495 ve 501, 504'e aktarılmıştır. (Karş BGB Para.355).

Buna karşı, **TKK** m. 10, bu sorunlarla ilgili özel bir düzenleme öngörmemiştir. Söz konusu durumların bazılarının genel hükümlerle çözümü mümkün ise de, tüketici kredilerine ilişkin özel bir düzenleme yapılırken, böylesine önemli sorunlara çözüm getirilmemesi "eksik bir düzenleme" yapıldığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, 4822 sayılı Kanunla **TKK** m.10'da öngörülen değişiklik ve yeniliklerin, tüketici kredileri bakımından bazı sorunlara çözüm getirdiği; ancak, hem Yönerge hükümleriyle uyumun sağlanabilmesi; hem de tüketici kredileri alanındaki yeniliklerin Türk hukukuna aktarılabilmesi için, bu alanda yeniden bir düzenleme yapılmasının yerinde olacağı kanısında varılmıştır.

SEÇİLMİŞ LİTERATÜR:

Bülow, Verbraucherkreditrecht im BGB, NJW 2002, 1145 vd.; Royston M. **Goode**, Consumer Credit, A.W. Sijthoff-Leyden/Boston, 1978; Axel **Halfmeier**, Waving Goodbye to Conflict of Laws? Recent Developments in European Union Consumer Law, Submisiison to the 8th International Consumer Law Conference, Auckland, April, 9-11, 2001; Gerhard **Hohloch**, Das Verbraucherkreditrecht in der Reform des Schuldrechts, İTO Tüketici Kredileri Paneline sunulan Rapor, İstanbul, 05.05.2003; Rüdiger **Martis**, Verbraucherschutz, Verbraucherkredit-und Haustürwiderrufsgesetz, Systematische Darstellung, NJW-Schriftenreihe, Heft 61, 1998; ergun **Özsunay**, Türkiye'de Tüketici Kredileri: Hukuki Çerçeve ve Uygulama Üzerine Bazı Düşünceler, İTO, Tüketici Kredileri ve Batı Ülkelerindeki Uygulamalar (Panel), İstanbul, 1992, s.4-19; Ergun **Özsunay**, Consumer Credits and Consumer Bankruptcy in Turkey, Turkish National Paper Submitted to the 8th International Consumer Law Conference, Auckland,9-11 April 2001; Dee **Pridgen**,

Gateway to Injustica: Arbitration Imposed on U.S. Consumers by Adhesion Contracts, Paper presented at the Eighth International Law Conference, Auckland, New Zealand, Ağril 9-11,2001; Franz Josef **Scholz**, Verbrauchercreditvertraege, Geldkredite, Abzahlungskauf, finanziertes Abzahlungsgeschaef, Finanzierungsleasing, Kreditvermittlung u.a.,2.Auflage,1992; **Ulmer/Habersack**, Verbrauchercreditgesetz, Kommentar, (Sonderausgabe aus der 3.Auflage des Münchener Kommentars zum BGB). 2.Auflage, 1995.

HUKUK KAYNAKLARI:

AB Hukuku: Council Directive 87/102/EEC of 22 December 1986 for the approximation of the laws, regulation and administrative provisions of the Member States concerning consumer credit, Official Journal L042, 12/02/1987 P.0048-0053; Directive 87/102/CEE du Consile du 22 décembre 1986 relative au rapprochement des didpositions législative, réglementaires et administratives des Etats membres en matiere de dé crédit a la consommation; Richtlinie 87/102/EWG des Rates vom 22. Dezember 1986 zur Angleichung der Rechts-und Verwaltungsvorschriften der Mitgliedstaaten über den Verbrauchercredit; Directive 90/88/EEC of the Council of 22 February 1990 amending Directive 87/102/EEC for the approximation of the laws, regulations and the administrative provisions of the Member States concerning consumer dredit; Diretive 98/7/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 amending Directive 87/102/EEC for the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning consumer credit, Official Journal L 101, 01/04/1998 P.0017-0023; Council Directive 92/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts, Official Journal L 095, 21/04/1993 P.0029-0034.

Alman hukuku: Almanya: Gesetz über Verbrauchercredite, zur Aenderung der Zivilprozessordnung und anderer Gesetze (Verbrauchercreditgesetz, VerbrKrG, eski Alman Tüketici Kredisi Kanunu); Schuldrechtsmodernisierungsgesetz (01.01.2002).

Türk hukuku: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, No.4077 (RG 08.03.1991,Sayı 22221; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, No.4822 (RG 14.03.2003; Sayı: 25048)

KISALTMALAR:

BGB : Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu); **c:** cümle; **Karş.:** Karşılaştırmız; **NJW:** Neue Juristische Wochenschrift; **Para.:** Paragraf; **TKY:**22 Aralık 1986 tarihli ve 87/102/EEC sayılı (Konsey) değişiklik yapılmış Tüketici Kredisi Yönergesi; **TKK:** 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (değişiklik yapılmış metin); **vd.:** ve devamı; **VerbKrG** : Verbrauchercreditgesetz (eski Alman Tüketici Kredisi Kanunu)